

Patkó Károly (1895-1941)

Naplemente, 1935

Tempera, falemez 60x70 cm

Jelezve jobbra lent: Patkó

Irodalom:

- Jajczay János: Patkó Károly 1895-1941. Szépművészet, 1941/6. 155-156.
- Gerevich Tibor Patkó Károly, a művész. In: Patkó Károly emlékkiállítás. (kat.) Nemzeti Szalon, 1941. 5-10.
- P. Szücs Julianna: Patkó Károly. In: Kontha Sándor (szerk.): Magyar művészet 1919-1945 I. Budapest, 1985. 426-427.
- P. Szücs Julianna: Patkó Károly. Közelítés egy félig-meddig elfeledett életműhöz. In: Kovács Dezső gyűjteménye I. (kat.) Budapest, 1996. 4-9.

Kiállítva:

- Patkó Károly emlékkiállítás. Nemzeti Szalon, 1941. november, kat.: 41.

Proveniencia:

- Egykor Ortutay Gyula néprajztudós tulajdonában.

Patkó Károly gyűjteményes kiállítás keretében utoljára 1932 tavaszán, az Ernst Múzeumban mutatta be alkotásait. 1933-tól visszavonultan élt, csendes rajtanári állást vállalt a II. kerületi Mátyás Király Gimnáziumban. Bár folyamatosan dolgozott tovább, ettől kezdve egyre ritkábban állította ki műveit. Az 1930-as évek folyamán egy-egy festménnyel szerepelt a Műcsarnok Nemzeti Kiállításain és a Munkácsy Czéh csoportos tárlatain. Kései festményei közül néhányat reprezentatív külföldi kiállításokon is bemutattak, 1939-ben Krakkóban és Varsóban, 1940-ben a Velencei Biennálén.

Ebben az időszakban Patkó fokozatosan eltávolodott korábbi stílusától, a Gresham-kör tagjaihoz hasonlóan festészete egyre inkább atmoszférikus hatásokkal gazdagodott. Zsánerszerű képein a falusi ember hétköznapijait ábrázolta: aratókat, mezei munkásokat, fuvarosokat, szekereseket. Külön csoportot képeznek azok a festményei, melyeken egy újabb olasz út (1938) emlékeit dolgozta fel.

Az utolsó esztendőök műteremben összegyűlt anyagát - körülbelül 30-40 temperafestményt - a művész közvetlenül halála előtt szerette volna bemutatni. Ez a feladat már Gerevich Tiborra, a Római Magyar Akadémia egykori kurátorára hárult: az életművet összefoglaló emlékkiállítást 1941 őszén rendezték meg a Nemzeti Szalonban.

E tárlaton a hagyatékban, illetve a család birtokában lévő alkotásokon túl számos magántulajdonban őrzött képet mutattak be. Ezek közé tartozott Ortutay Gyula közepes méretű, *Naplemente* című temperafestménye, mely azonos a kiállítási katalógusában 41. sorszámot viselő *Falusi utcával*

Patkó Károly: Borvincék, 1936

(1935). A kompozíció súlypontjait a kétoldalt elhelyezett, szinte mértani testekre egyszerűsített, kevert színekkel (mályvák, okkerek, barnák) megfestett falusi épületek - valószínűleg présházak - tömegei jelölik ki. A házak merevségét oldják a tövükben megbúvó, sárgászöld lombú, alacsony növésű cserjék, bokrok. A festmény középpontjában, a pincék között kanyargó úton haladó, fején kosarat hordó parasztnő élénk színű staffázsfigurája vonzza tekintetünket. A falusi tájat lezáró, hosszan elnyúló dombvonulat szinte teljesen feloldódik a kép alaphangulatát megadó, vakítóan sugárzó napsütésben. A festmény vastag rétegben, néhol festőkéssel felhordott, rusztikus felületei Szőnyi István 1930-as években készült műveihez állnak közel, messze eltávolodva a korábbi időszakban alkalmazott, vékonyan festett, lazúros temperatechnikától.

A *Falusi utca* (1935) lavírozott tussal készült vázlatán (*Falu*, 1935, mgt.) a kompozíció első megfogalmazásaként csaknem azonos háttér előtt, hátán puttonyt viselő, kalapos parasztember figurája jelenik meg. Képünk közeli analógiájaként értékelhetjük a művész egy esztendővel később készült *Borvincék* (1936, Magyar Nemzeti Galéria) című temperaképét, mely 1999-ben a *„Búcsú a huszadik századtól”* címmel rendezett kiállításon reprezentálta Patkó művészetét.

Patkó festészetének utolsó periódusa - hasonlóan az egészen korai időszak képeihez - csaknem teljesen ismeretlen számunkra. E műveket ritkábban reprodukálták, említették kézikönyvekben, összefoglaló tanulmányokban, csupán néhány korabeli katalógus tanúskodik létezésükről. Kissé elhomályosítják őket az 1923-1933 között született, jobban dokumentált, nagyobb számban ismert festmények. Pedig az életmű utolsó 6-8 évében készült alkotások még tartogatnak a kutatók és a műbarátok számára meglepetéseket. Feltehetően csak e kései, *„lappangó”* művek felbukkanása után ítéelhetjük meg objektíven a több mint két évtizedet átfigyogó művészpálya valódi jelentőségét. (ts)

185.▲
Patkó Károly (1895-1941)

Naplemente

Tempera, fa 60x70 cm

Jelezve jobbra lent: Patkó

Kikiáltási ár: 950.000 Ft